SEN Mİ ALLAH MI

SEN Mİ ALLAH MI?

Hazirliyan: Ferhat Aktas

Çok basit gibi görünse de sen mi Allah mı sorusunun cevabı, İslam düşünürleri arasında çok büyük ihtilaflar meydana getirmiştir. Şüphesiz ferdi ve toplumsal hayatında insanın birçok fiil ve davranışları vardır. O, bunları kendi özgür iradesiyle yaptığı gibi yeri geldiğinde çok büyük bir kararlılıkla bunların doğruluğunu savunmaktadır.

Konunun detaylı bir şekilde incelenmesi ve doğru bir cevap bulunması açısından, sen mi Allah mı sorusunun anlaşılması gerekir. Çünkü insan, yaşamı boyunca kendi irade ve isteğiyle yaptığı fiillerin faili ve müridid ir.

Fiillerin iyi veya kötü şeklinde ayırt edilmemesi şu aşamada çok fazla bir önem arz etmemektedir. Çünkü yapılan fiillerin sahibi Allah ise, iyide kötüde ona aittir, yok eğer fiillerin sahibi insan ise, meydana gelen fiillerin tek sorumlusu kendisidir. Konunun daha iyi anlaşılması için bu hususta ki farklı görüşlerden bir kaçının nakledilmesinde fayda vardır.

Bu konunun anlaşılmasında İnsanın, başkalarının fiilleri yerine kendi fiilleri ve davranışları üzerinde yoğunlaşması gerekir çünkü böyle bir şey, gerçekleşen olaylara mantıklı açıklamalar bulunması açısından etkili olacaktır.

Kendi fiillerimize odaklanmamızın sebebi, dışarıda gerçekleşen ve yüzlerce sebebe dayalı olayların içinde kaybolmamaktır. Farklı düşüncelerin nakledilmesinin sebebi ise, hakikatten uzak kalanların bu hakikat karşısında düştükleri ikilemlerden alınması gereken ibretlerdir. Sözlükte, zorunluluk anlamına gelen cebir kelimesi makalenin odak noktasıdır.

Çünkü sen mi Allah mı sorusuna cevap arayan bazı kimseler, insanın yaptığı fiillerde seçim hakkı olmadığını iddia etmiş ve cebir kelimesini yapılan fiillerin başına getirmişlerdir.

Düşüncelerinin doğruluğunu ispatlamak için de şu bahaneyi ileri sürmüşlerdir." varlık âleminde tek etkili sebep Allah tır"Onların gözüyle bu kurala bakıldığı zaman, Allah'ın her şeyi istediği gibi yapacağı ve yaptıklarından ötürü sorgulanamayacağı ve insan aklına düşenin sadece tazim ederek kabul etmesi sonucudur.

Sen mi Allah mı sorusuna, Allah diye cevap verenlere göre gerçekleşen her fiile kayıtsız şartsız iyi denilmesi şarttır. Aklı geri planda bırakan ve sen mi Allah mı sorusuna tabii ki Allah yanıtını verenler,

olası bir sorunla karşı karşıya kalmamak ve haklılıklarını ispatlamak için şöyle söylemektedirler: etrafımızda sebeplere dayalı gerçekleşen olaylar gerçek sebepler değillerdir, sadece görünüşte olan ve madde âleminde olması gereken etki tepkiden ibarettir.

Örneğin bir bıçağın eti kesmesindeki sebep Allah'tır, bıçağın görünüşteki sebepliliği sünnet-ullah denilen şeydir. O halde asıl fail Allah tır.
Onlara, neden sen değil de Allah diye sorulduğunda,

Allah'ın güç ve kudretinin büyüklüğü, onu, bütün eksikliklerden tenzih etmeği gerektirir derler.

Fakat onların anlayamadıkları nokta şu ki Allah, mutlak ve sınırsız bir varlıktır, sürekli düşünmeye ve akıl etmeye çağıran bir varlık karşısında, aklı geri planda bırakmak çok büyük bir zulümdür.

Kötülüğü, mutlak ve sınırsız varlık olan Allah'a isnat etmek, kötülüklerin en büyüğü olan zulmü, iyilerin en iyisi olana layık görmek değil midir?
Akli kurallara uygun olsun veya olmasın,

yapılan her fiil onun tarafındansa dostun yüzüne tokat atıp düşmanı yüzünden öpmek pekte yadırganacak bir şey olmayacaktır. Böyle bir şeyi düşman kabul etse de dostun tepkisi bellidir.

Sen mi Allah mı sorusuna verilen cevaplardan bir diğeri de sensin dir. Çünkü âlemin efendisi

olan varlık, neden yaptıklarının da tek sorumlusu olmasın. Gerçekleşen milyonlarca yanlışın sahibi, zayıf yaratılan insan mı olmalı, yoksa kendisinde hiçbir eksiklik ve zayıflığı barındırmayan Allah mı olmalıdır.

Burada, sen mi Allah mı sorusuna, sen cevabını veren başka bir görüşle karşı karşıya kalıyoruz. Doğrudan ve aracısız yaptığın her fiilde sadece sensin demelerinin sebebi, her türlü kötülükten münezzeh olan mutlak varlığı yani Allah'ı, gerçekleşen bütün kötülüklerden uzak tutup kusursuz kılmaktır.

İyi veya kötü bütün fiillerin yükünü insana yükleyen bu görüşe göre, davranışlar karşısında alınacak ceza ve mükâfat da mana kazanacaktır.

Sen mi Allah mı sorusuna, sen diye cevap verenlerin gözden kaçırdıkları, onlara göre çok küçük fakat Allah'a göre affedilmesi güç olan bir günah vardır ki bunun manası,

varlığı ve yokluğu eşit olan ve kendi varlığını gerçekleştirmekte dahi müstakil olmayan bir varlığın, varlık sebebiyle aynı makamı paylaşacak olmasıdır.

Varlıkların tek sebebi olan ve onlara karşı nefesin, ağızdan çıkan harflere nispeti gibi bir nispete sahip olan Allah karşısında, insana böyle bir bağımsızlık vermek ne kötüdür.

Sen mi Allah mı sorusunu tekrar yönelttiğimiz zaman bu defa gelen cevap vahiy kaynaklı olup ilimde derinleşmiş olanların cevabıdır. Bizleri, bizden öncekileri ve bizden sonra gelecekleri derin girdaplardan kurtarıp aydınlıklara çıkarırlar.

Buna göre insan, yaptığı fiillerin gerçek faili olmakla beraber kendisi ve fiillerinin tümü, yaratıcısının isteği ve iradesi dışında gerçekleşmez.
Fiillerinde tam bir bağımsızlığı olmadığı gibi tam bir zorunluluğu da yoktur.

Bunun manası, davranışlarının, zorlama ve bağımsızlığın birleşmesi olmadığı gibi bunlardan yoksun olduğu veya her ikisinin de onun fiillerinde eksik olarak var olduğu da değildir.

İmam Sadık'ın (a.s) hadisinde buyurduğu ne tam bağımsızlık ve ne de zorunluluk cümlesinin devamındaki örnek, her şeyi çok açık bir şekilde ortaya koymuştur."Günah işlemekten

alıkoyduğun birini bundan menetmene rağmen bu günahı işlediyse, bunun manası, o fiili yapması için onu zorunlu kıldığın anlamına gelmez.

O,kendi iradesini kullanarak fiili gerçekleştirmiştir.''

İnsan, yaratıcısının külli iradesi dâhilinde sahip olduğu seçme hakkını kullanarak fiillerini gerçekleştirir. Mecburdur, çünkü irade sahibidir. Özgürdür, çünkü iyiyi ve kötüyü kendi iradesini kullanarak gerçekleştirir.(1)

1- Usul-u kafı,c:1,s:160